

מנחות יז
עניין: האכל יאכל

ארץ צבי לרבי אריה צבי פרומר פרשת קרח

כי אין דבר רע יורד מן השמים, ע"כ כתוב הפעולה קודם המקור, שא"א שתהיה התחלת פעולה כזו ממקור העליון שהוא אהי, כתר עליון.

ולפי האמור יתיישב הא דמדייק במנחות (י"ז, ב) בפסוק ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי, דהו"ל למיכתב: אם האכל האכל, אם יאכל יאכל, וכוה מדייק בב"ק (פ"ה, ב), על ורפא ירפא, דהוי ליה למיכתב או רפא רפא, או ירפא ירפא, וכוה מדייק בב"ק (ס"ה, א) על פסוק אם המצא תמצא בידו הגנבה, דהו"ל או המצא המצא, או תמצא תמצא [וכוה דייקנין בריש תענית ג', א] על פסוק הסך נסך, דהו"ל או הסך הסך, או נסך נסך. ולכאורה תמוה, דאדרבא דרך הלשון לכתוב המקור ביחד עם שם הפעולה, ומדוע לא פריך בכל מקום שנמצא כוה 'בתנ"ך איזה מאות פעמים, רק באותן המקומות הנ"ל, [והא דריש תענית לא קשיא, כי שם אין המקור ביחד עם הפעולה כי נסך אינו פעולה רק שם העצם. עוד מצינו כוה בפסחים (מ"א, ב) דהו"ל או בשל בשל, או מבושל מבושל, אך התם מבושל אינה פעולה אלא שם העצם וקודם שם עצם לא מצינו סגנון לשון כוה שיוקדם לו מקור, ע"כ פריך שפיר], אך בגי' מקומות הנ"ל קשה טובא, מה נשתנו גי' מקומות אלו מכל המקומות הרבים בתורה שנמצא כוה.

ולחנ"ל אתי שפיר, דפסוק ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי, שהוא דבר עבירה, בוה לא יתכן לכתוב המקור קודם שם הפעולה, כי הפעולה מורה על האדם הפועל, והמקור מורה על מקור הפעולה למעלה בקודש, ובעבירה אדרבא התעוררות האדם אל הפעולה היא קודם למקור. והיינו דמדייק דלא הוה ליה למיכתב בסדר כזה, ואם היה הכרח לכתוב ב' פעמים ליתורא לצורך איון דרשה, הו"ל או האכל האכל [דכמה פעמים מצינו דנכתב המקור במקום הפעולה, כמו: אמור להם, זכור את יום השבת וגו', ועוד הרבה כאלה], או יאכל יאכל, ולא לכתוב היפך הסדר. וככה הוא בב"ק (ס"ה, א) אם המצא תמצא בידו הגנבה, שהוא ג"כ מידי דאיסורא. וככה הוא בב"ק (פ"ה, ב) גבי ורפא ירפא, לפימש"כ הרמב"ן (בחוקותי כ"ו, י"א): ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה' — לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות, רק לרופא לרפאות, ע"ש, וכיון שאינו היתר גמור א"א שיתעורר הדבר ממרום תחילה, כי אין דבר רע יורד מלמעלה (תנחומא וירא, י"ח), אלא אחר שנתעורר האדם מעצמו לזה, ע"כ אין שייך לשון ורפא ירפא שיהיה המקור קודם הפעולה, ע"כ דווקא בהני מדייק ולא בדוכתי אחרני, כן גרלענ"ד נכון מאד בס"ד.

ולכאורה קשה על כלל הנ"ל, שהרי מצינו הרבה פעמים לשון זה על השי"ת עצמו, כגון: פקוד יפקוד אלקים אתכם, שמוע אשמע צעקתו, וכהנה רבות, ואצל השי"ת למה נכתב המקור קודם הפעולה, הרי השי"ת עצמו הוא המקור אל הפעולה. אמנם גם דא לא תברא, לפי מש"כ בס' שערי אורה (שער א', ושער י'), דשם הקדוש אהי הוא עיקר ושורש כל השמות [והוא כתר עליון], ושם הוי' הוא כמו גוף האילן [והיא ספירת תפארת], וכשהוא בניקוד אלקים היא ספירת בינה] ומהם יתפשטו ענפים לכל צד והם שאר שמות הקדוש ושאר הספירות, ושם אלקים היא ספירת גבורה, ושורש כל ההשפעות הוא משם אהי, כתר עליון, וכשאמר: פקוד יפקוד אלקים אתכם, שפיר שייך המקור קודם הפעולה, כי הפעולה בשם אלקים והמקור בכתר עליון. ומוה תקיש לכל המקומות, ואין להאריך יותר בזה.

כי תשתרר עלינו גם השתרר (ט"ז, י"ג). קשה דבכל מקום מוכיר המקור קודם הפעולה כמו: ידוע תדע, שמוע תשמעו, וכן בכמה מקומות, וכאן כתב הפעולה קודם המקור.

גלענ"ד דמה שכתוב המקור קודם הפעולה, להורות שכל פעולת האדם אינה מכוחו ועוצם ידו, רק הכול הוא כוח אלקי ממעל, ואין אדם גוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז', ב). וכן כל תנועה קלה שבאדם הכל היא בהשגחה פרטית, וע"כ המקור קודם להפעולה, להורות כי כל פעולה קדם לה מקור העליון מהשי"ת המהווה כל ההיות, והוא קודם בהכרח אל הפעולה, כידוע מחכמי ההגיון, כי יש קדימה בהכרח, והיא קדימת עילה לעלול, ע"כ כתוב בכל מקום המקור קודם שם הפעולה. ובטח תבין למה אין רגיל סגנון לשון כוה רק בלשון הקודש: ידוע תדע, שמוע תשמע, אמור יאמר, היטב איטיב, ובשום לשון אחרת לא מצינו כסגנון הזה, לצרף המקור עם הפעולה, אך בלה"ק שעיקר הלשון מורה על פנימיות ושורש של כל דבר למעלה, כמו שכתב השל"ה ז"ל בארוכה, דמטעם זה נקרא לשון קודש, ע"כ הוא מקשר פעולת האדם עם המקור, שורשה למעלה, שהוא השי"ת שורש כל המעשים. וע"כ כתוב תמיד המקור קודם שם הפעולה, לרמוז ולהורות כי לכל פעולה של האדם קדם לו מקור טהור מהשי"ת, רבון כל המעשים, מקור כל הפעולות, ובלעדו אי אפשר לאדם לעשות תנועה קטנה או גדולה.

ולפי"ז לא שייך לשון זה רק בדבר רשות, או אפי' במצוה, דאפי' מצוה שאדם עושה הכל הוא בכוח אלקי, כמבואר במדרש שמואל סוף פ"ד דאבות, ועי' תויו"ט שם. ע"כ מצינו גם במצוה סגנון זה הלשון: הוכח תוכיח, הקם תקים, עוב תעוב, השב תשיבם, וככה רבות.

עוד י"ל דבמצוה אף דהכל בידי שמים חוץ מיר"ש (ברכות ל"ג, ב), מ"מ עיקר סיבת עשיית האדם המצוה הוא רק מחמת שנצטוה, נמצא השי"ת הוא סיבת המעשה, ע"כ כתוב במצוה ג"כ המקור קודם הפעולה. אמנם בעבירה לא שייך לשון זה, דעבירה ודאי היא מצד האדם, אך הבא ליטמא פותחין לו (שבת ק"ד, א), וגו' ונתנים לו כוח שיוכל לעשות המעשה, אבל ההתחלה והתעוררות הראשונה היא רק מצד האדם. ע"כ בעבירה כתוב להיפך: תשתרר עלינו גם השתרר, כי בעבירה הפעולה שמצד האדם היא קודם להמקור, וק"ל.

ובזה יתיישב מה שכתוב בפ' ויגש (מ"ה, ד'): אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, כתוב הפעולה קודם המקור, היפך הנהוג בכל מקום. וי"ל דעיקר העלייה מגלות היינו לשוב להתחבר להשי"ת, היפך גלות — שגלו מעל שולחן אביהם, ועלייה היא ממטה למעלה, ע"כ כתוב אעלך גם עלה, דעלה היינו המקור, והוא מורה על מקור הפעולות, הוא השי"ת כנ"ל. והעלייה ממטה למעלה דרגא דרגא, א"כ מתחילה העלייה למטה אצל האדם במקום שהוא שם, ע"כ כתוב מעיקרא אעלך, ואח"כ גם עלה, כי עלו והלכו עדי הגיעם אל המקור שהוא השי"ת.

ובזה יתיישב גם בפ' בהעלתך (י"א, ט'): ואם ככה את עושה לי, הרהני גא הרוג, הקדים הפעולה קודם המקור, היפך הנהוג בכל מקום. ולהנ"ל הוא נכון מאד,

WHATSAPP

EMAIL

PODCAST

TORAHANYTIME

ALLDAF

DAFYOMI PORTAL

KOLHASHTON